

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 263

כי תבא תשע"ב

רק אדם ש"ולקחת מראשית", נוטל את הראש, שהוא ראש השנה, ראש חדש, ראש השבוע וראשית היום – ומקדישו לעבודת ה' ולשם שמים, הוא יזכה לכוון את ההמשך כלו לעבודת ה', ועליו נאמר "החכם עיניו בראשו".

"ארמי אבד אבי וירד מצרימה" (כו, ה)
מיהו אותו "ארמי"? ומי ירד מצרימה?

על הפסוק "וישב לבן למקומו" (בראשית לא, נה) מובא במדרש, שאחר שלבן לא הצליח להרוג את יעקב אבינו, הוא לא ישב בשקט, אלא שלח שליחים להודיע לעשו שיעקב הלך, ויש לצאת לקראתו ולהרגו... ואכן עשו בא לקראתו.

ומדוע באמת לא הרג עשו את יעקב?
אומרים חז"ל: יועציו של עשו הזהירוהו, שהרי אברהם אבינו קבל ירושה: "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" (בראשית טו, יג), והעביר אותה לבניו. אם אתה הורג את יעקב – כך אמרו יועציו של עשו – ה"ירושה" כולה תהיה שלך, ותצטרך לרדת למצרים כגר...

מה עשה עשו? שלח צואה לנכדו, עמלק בנו של אליפז, שיהיה ערני, ובזמן יציאת מצרים יפרע מבני יעקב, שנאמר: "ויבא עמלק וילחם עם ישראל" (שמות יז, ח).

לפי זה – אומר רבי חיים קניבסקי שליט"א – יתפרש הפסוק כך: "ארמי אבד אבי", לבן הרשע רצה להרוג את יעקב אבינו, אלא שלא הצליח ועל כן שלח את עשו לעשות זאת במקומו. ומדוע לא הרג עשו את יעקב? כי "וירד מצרימה", הוא שמע שיצטרך לרדת מצרימה והעדיף שיעקב ירד במקומו.

"לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" (כו, יג)

בספר "תורות ועובדות מבית רבותינו" מספר, שכשהזדמן האדמו"ר מסאטמר זצ"ל לבקר את האדמו"ר מוויז'ניץ זצ"ל בגרוסורדיין, אמר לו האדמו"ר מוויז'ניץ בשם ה"קדושת לוי" מברדיטשוב, שפרש את מלות התפילה: "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם", שהקב"ה זוכר את כל מה שאדם שוכח, הן במצוות והן בעברות, ובהתאם לכך משלם שכר או מעניש.

כלומר, אם אדם עושה מצוה וכתוצאה מכך מחזיק מעצמו ומתגאה, הקב"ה שוכח לו את אותה מצוה. ולהפך, אם אדם עושה עברה, חלילה, וזוכר אותה ויודע שצריך לתקן את מה שעשה בבחינת "וחטאתי נגדי תמיד", אזי ה' שוכח מהעברה. מה שאין כן, אם

"והיה כי תבוא אל הארץ... ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך... ושמת בטנא" (כו, א-ב)
ה"אור החיים" הקדוש דורש פסוקים אלו על דרך הרמז:

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך – זוהי ביאת האדם אל העולם העליון, ולשם מביאים את כל פרי האדמה – אלו המצוות, אשר תביא מארצך – מן העולם הזה.

ושמת בטנא – כאן טמון רמז נפלא. את כל המצוות, יש לקיים רק על פי דרשות חז"ל. אם יקיים האדם את כל המצוות, אך יעשה זאת ללא פרושי חז"ל אלא כפי ששכלו מבין מתוך התורה עצמה, אזי "ישרף הוא והס" – הוא ומעשיו.

והנה, בש"ס ישנן ששים מסכתות [ועל כן זה שיודע את כל הש"ס נקרא "גאון", השהו בגימטריא לששים], ולכן נאמר: "ושמת [את המצוות] בטנא", "טנא" בגימטריא ששים...

כי רק על פי באור הש"ס אפשר לקיים את המצוות.

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה" (כו, ב)

כשזוכה האדם לקדש את ראשיתו של היום לעבודת ה' יתברך, ביכולתו להיות סמוך ובטוח, שכל מעשיו באותו יום יהיו לשם שמים. אולם, אם ראשיתו של היום עוברת על דברים של מה בכך, על קריאת עתונים ופטפוט בעלמא, עלולים גם תפלתו ולמודיו בהמשך היום להראות בהתאם.

אל ה"אמרי חיים" זצ"ל הגיע חסיד ותנה את צרתו: "רבי, מחשבות זרות מטרידות אותי בתפילתי, ואיני מצליח להתגבר עליהן. מה אוכל לעשות כדי להנצל מהן?".

נענה ה"אמרי חיים" ואמר: "ראשית, מחובתנו לבחון מה הן המחשבות הזרות אודותיהן אתה שח. ראה נא, כשאדם קם לפנות בקר, טובל במקוה וממהר ללמד דף גמרא, ולאחר מכן, בשעה שהוא עומד ומתפלל, באות לו מחשבות בתפלתו – הרי שהן מחשבות זרות.

אולם כאשר האדם קם בשבע בבקר, יורד לתא הדאר, אוסף משם את העתון ועובר עליו בעיון בתוספת כוס קפה, ולאחר מכן נוטל לו את התפלין ופוסע בניחותא לבית הכנסת, לא לפני שפטפט על דא ועל הא עם כמה ממכריו... כשבאות לו מחשבות תוך כדי התפלה, אין הן מחשבות זרות כלל וכלל, אדרבה, התפילה שלו היא הזרה במערכת הזו...".

ביום השבת עצמו, נטל בידיו את הבצל, הסיר ממנו גלד אחד ואמר: "גלד זה יהיה תחליף לדגים", הסיר גלד שני ואמר: "וזה במקום בשר לשבת", שלישי במקום חמין ורביעי תחת הפשטידה, כך, על ידי כל גלד וגלד שנאכל על ידו במתינות, זכה לכבד את שבת המלכה. באותה שעה, נשא רבי נחמיה את עיניו לשמים ובקש: "רבונו של עולם, אם כה קשים ומרים הימים, עד שלבצל הפשוט ישנה חשיבות כה גדולה, אולי הגיע כבר הזמן, שלבניך האהובים, היהודים, תהיה חשיבות כלשהי... אנא, אבא רחום, הרם קרן ישראל עמך!..."

"ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה" (כט, ג)

רש"י כותב: עד היום הזה – שמעתי, שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמו שנאמר בפרשת וילך (לא, ט), ויתנה אל הכהנים בני לוי. באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבנו, אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר, לא לכם נתנה, לנו נתנה. ושמה משה על הדבר, ועל זאת אמר להם (כז, ט): "היום הזה נהיית לעם, היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום".

בספר "שרפי קדש" מספר, שבעל "חדושי הרי"ם" מגור אמר, בשם רבי שמחה בונים מפשיסחא, שאלו היה ברור לו שמופתים יקרבו את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, היה מעביר במאמר פיו את עצי העיר דנציג ונוטעם בלב העיר פשיסחא, כדי שיאמינו בה' ובעבדיו. אלא שהאמת היא, שהמופתים אינם הדרך לקרב את לב בני ישראל, אלא אך ורק על ידי למוד התורה. ומנין? פשוט מאד! וכי יש מופתים גדולים יותר מיציאת מצרים וארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר? ובכל זאת, ככלות כל אותן השנים – מה אמר להם משה רבנו ע"ה? "אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו – המסות הגדולות אשר ראו עיניך, האתת והמפתים הגדלים ההם" (שם א-ב). כלומר, עיניכם ראו את האותות והמופתים, ובכל זאת "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה", שאפילו האותות והמופתים הגדולים והעצומים לא השפיעו על לבכם להאמין בו עד היום הזה.

ומה היה היום הזה? מסביר רש"י, שישראל בקשו ממשה שיתן להם את התורה. ועל כך שמח משה, ואמר: "היום הזה נהיית לעם", "היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום", אם כן ברור, אפוא, כי רק התורה מביאה אותנו לאמונה מלאה ולדבקות בהשי"ת.

כשעושה מצוה שוכח ממנה תכף ומיד ויודע שאין לו במה להתגאות, כי כמה שיעשה, עדיין לא יצא ידי חובתו – אז ה' זוכר את המצוה. ענה לו האדמו"ר מסאטמר זצ"ל, שעל פי הדברים הנ"ל נתן לפרש מקרא קדש שלפנינו: "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי". ולכאורה קשה, איזה מין ודוי זה, הרי אומר כאן רק דברים טובים על עצמו, "עשיתי ככל אשר צויתני" וגו', ובודוי הרי צריך לומר שעשה דברים לא טובים! אלא, שהודוי הוא על "ולא שכחתי" – אמנם עשיתי רק דברים טובים, אבל לא שכחתי מהם, וכשעושים דברים טובים צריכים תכף לשכח מהם ולא להחזיק לעצמו טובה על עשיתם.

"יצו ה' אתך את הברכה באסמיך ובכל משלך ידך" (כח, ח)

כתוב במשלי (י, כב): "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה". וקשה לכאורה כפל הלשון, שאם ברכת ה' תעשיר, ודאי ש"לא יוסף עצב עמה"!

ובאר רבי יהודה פתיא בספרו "מנחת יהודה": הקב"ה קלל את האדם שיצטרך לעבוד את האדמה – "בזעת אפיך תאכל לחם" (בראשית ג, יט). עוד כתוב: "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך" (שם פסוק יז). מכאן, שכאשר האדם זורע את השדה הוא זורע ביגיעה גדולה, וכשהוא קוצר שוב יש לו יגיעה גדולה. מתי הוא רואה נחת? כשאוסף את תבואתו ומכניסה לאסס. אבל בעצם, אם תהיה לו ברכה גדולה בשדה, במקביל גם יגיעתו תתעצם ותגדל עד מאד. לכן אומר הכתוב: דע לך, אם היבול הגדול יהיה בגלל ברכת ה', הרי ש"ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה", קללת "בעצבון תאכלנה" לא תתקיים בה.

"ואתה תרד מטה מטה" (כח, מג)

התגשמותן של קללות התוכחה נראתה לעין כל בימי השואה הנוראה שפקדה את עם ישראל במלחמת העולם השנייה.

בתוככי גטו ורשא נמצא באותם ימים רבי נחמיה אלטר הי"ד, אשר אמונתו הטהורה הותה משען, חזוק ומקור עדוד לאחיו, והוא קבל את כל הגזרות הנוראות שפקדו אותו באהבה.

ארע שבני ביתו הצליחו להשיג מעט לחם יבש. רבי נחמיה היה חלש מאד, אולם חולשתו לא מנעה ממנו ללחוש להם באפיסת כח: "אנא, שמרו לכבוד שבת...". באחד הימים הביא לו אחד ממעריציו מתנה יקרת ערך, – בצל יבש. רבי נחמיה הניח את הבצל בקרן זווית לכבוד שבת, ולא טעם ממנו מאומה, על אף הרעב המנקר.

